

Zwracając uwagę na realizację tego programu wskazuje się, że m.in. w sferze innowacji technologicznych i organizacyjnych działalność skoncentrowano na: 1. rozwoju zaplecza laboratoryjnego w szkołach wyższych; 2. wdrażaniu wysokospecjalistycznych procedur diagnostyczno-zabiegowych w największych szpitalach województwa; 3. realizacji I etapu projektu Telemedycyna w regionie kujawsko-pomorskim; 4. uruchomienie Kujawsko-Pomorskiej Biblioteki Cyfrowej; 5. wdrażaniu technologii informatycznych do działalności administracji (s. 422).

W refleksji ogólnej prezentując zagadnienia rozwoju regionalnego, zauważa się, że jego istotą jest wzrost regionalnej produktywności i konkurencyjności. Rozwój ten rozpatruje się zarówno w aspekcie zmian ilościowych, jak np. wzrost dochodu i wartości produkcji dodanej wytworzonej w regionie, wzrost zatrudnienia, jak również w aspekcie zmian jakościowych dotyczących sfery społeczno-gospodarczej, które można rozumieć, m.in. jako poprawę środowiska, poprawę stanu zdrowia ludności, poprawę poziomu dobrobytu, większą przedsiębiorczość, kreatywność i aktywność społeczną.

Zauważa się, że konieczność programowania i realizacji polityki regionalnej wynika z ułomności rynków regionalnych, które w wielu przypadkach nie są w stanie zapewnić osiągnięcia celów rozwoju bez interwencji władz publicznych, co prowadzi do zbyt dużych zróżnicowań przestrzennych. O ile cel polityki regionalnej nie budzi większych kontrowersji, to sposób jego realizacji, odnoszący się do koncentracji przestrzennej podejmowanych działań, jest przedmiotem bardzo ożywionej dyskusji. W ujęciu tradycyjnym polityka regionalna powinna ograniczać skale regionalnych zróżnicowań rozwoju społeczno-gospodarczego wynikającą z uwarunkowań mechanizmu rynkowego, decyzji inwestorów oraz czynników geograficznych. Oznacza to koncentrację działań na obszarach słabiej rozwiniętych, które bardzo często określa się mianem obszarów problemowych polityki regionalnej.

Integralną część studium poznawczego stanowi literatura przedmiotu oraz załączniki. W literaturze przedmiotu zwraca uwagę uprofilowanie na zagadnienia społeczno-ekonomiczne. W załącznikach zamieszczono wskaźniki rozwoju regionalnego w Polsce oraz woj. kujawsko-pomorskim. Są one zarówno materiałem egzemplifikacyjnym,

jak i służącym pogłębionym analizom rzeczywistości regionalnej.

Prezentowana książka jest interesującym studium analitycznym, ukazującym rozwój regionalny i politykę regionalną z punktu widzenia rzeczywistości i wyzwań społeczno-gospodarczych. Jest istotnym dopełnieniem wiedzy z zakresu nauk humanistycznych i społecznych, a w tym z zakresu politologii o regionalizmie i współczesnej polityce regionalnej. Zasluguje na uwagę analityków współczesnych przemian europejskich, a w tym znawców zagadnień regionalnych.

Andrzej Chodubski

Transformacja społeczeństwa i władzy w postradzieckiej Azji Centralnej. Studia i rozprawy, pod red. Tadeusza Bodio, Wojciecha Jakubowskiego, Andrzeja Wierzbickiego, Pułtusk 2008, ss. 302.

Współczesne procesy unifikacji i jednoczesnej dywersyfikacji życia kulturowo-cywilizacyjnego z dużą siłą zaznaczają się w krajach Azji Centralnej. Od lat 90. obserwuje się w tym regionie świata (Kazachstan, Uzbekistan, Kirgistan, Tadżykistan i Turkmenia) zderzenie się silnej tradycji życia społeczno-politycznego z tzw. modernizacją rzeczywistości instytucjonalnej, generowaną głównie przez ład międzynarodowy. Przemiany polityczne są tam trudne ze względu na ujawniające się sprzeczności interesów etnicznych (w rzeczywistości polietnicznej), religijnych (zwłaszcza na siłę oddziaływania islamu na stosunki społeczne i tożsamość etniczną), trybalizm (więzi grupowe, generowane przez rodzinę, plemię, klan, kształtowane w długim procesie dziejowym).

Prezentowana książka poświęcona jest ukazaniu procesu współczesnych przemian ustrojowo-politycznych, dokonujących się w tym regionie świata. Istotę problemu przedstawia się w formie 12 referatów, które ujęto w dwie grupy: 1. Problemy tożsamości, społeczeństwa obywatelskie i transformacji; 2. Kwestie nieformalne a system władzy. W części pierwszej zamieszczono opracowania: 1. Aleksandry Zamarajewej i Piotra Załęskiego, *Tożsamość kulturowa Azji Centralnej*; 2. Andrzeja Wierzbickiego, *Formowanie struktury etnicznej Azji Centralnej w warunkach niepodległości*; 3. Kabdulsamisch K. Ajtchożyno,

Współdziałanie państwa i społeczeństwa obywatelskiego w Kazachstanie: aspekty prawno-konstytucyjne; 4. Tadeusza Bodio, *Kirgistan: powstanie narodowe czy pucz klanów?*; 5. Aleksandry Zamarajewej, *Masakra w Andżanie – między biedą, dyktaturą a rywalizacją klanową*; 6. Piotra Załęskiego, *Turkmenistan – nowy czy były typ totalitaryzmu?* W grupie drugiej: 1. Tadeusza Bodio; *Układy klanowe jako mechanizm polityki (na przykładzie państw Azji Centralnej)*; 2. Piotra Załęskiego, *Klientelizm i trybalizm jako komponent kultury politycznej (studium przypadku – Kazachstan)*; 3. Piotra Załęskiego, *Wiezi trybalne i quasitrybalne a system władzy w Kirgistanie*; 4. Andrzeja Wierzbickiego, *Wpływ trybalizmu i klanowości na władzę w Tadżykistanie*; 5. Tadeusza Bodio, *Trybalizm jako fenomen kultury politycznej (studium przypadku – Turkmenistan)*; 6. Piotra Załęskiego, *Regionalizm, klientelizm i klanowość jako podstawy kultury politycznej w Uzbekistanie*.

Prezentowane studia oraz ich fragmenty prezentowano już w czasopiśmiennictwie naukowym, m.in. na łamach „Rocznika Nauk Politycznych”, „Społeczeństwa i Polityki. Pisma Edukacyjnego”. Scalenie ich w wydawnictwie książkowym jest interesującym zabiegiem publikacyjnym; pozwala m.in. spojrzeć całościowo na przemiany ustrojowe dokonujące się w krajach Azji Centralnej, jak też dostrzegać odrębność dywersyfikacyjną poszczególnych krajów, współtworzących ten region.

Charakteryzując tożsamość kulturową narodów tego regionu podniesiono analitycznie kwestie: 1. Wschód czy obszar pogranicza cywilizacyjnego?; 2. Turkizm vs. Cywilizacja perska; 3. Islam i sfera wierzeń; 4. Trybalizm; 5. Nomadyzm vs. Osiedłość; 6. Tożsamość narodowa; 7. Człowiek sowiecki i postsowiecki. W wykładzie tym dostarcza się starannie usystematyzowanej wiedzy o Wschodzie, jak przeciwstawienie się rzeczywistości kulturowo-cywilizacyjnej Zachodu. Przypomina się, m.in. „Wschód tradycyjnie uważany jest za Ziemię Ducha, ziemię rajską, ziemię mistycznej pełni i duchowej obfitości, ojczyznie sacrum w jego najwyższym wymiarze”, kieruje się „Prawem idei i Prawem Siły, demoliberalizm jest mu obcy”; ważną rolę pełni w jego filozofii życia Dom; jest on rozumiany jako schronienie, rodzina, ród, spokój i stabilność; człowiek Domu ceni hierarchię i posłuszeństwo. Zauważa się, że kultura Wschodu jest supersywna (kultu-

rą twarzy, posadową). Jej maksyma to „Obcemu mów to, co chce usłyszeć, jeśli musisz postępując tak, jak od ciebie oczekuje” (s. 14).

Charakteryzując tożsamość współczesnej Azji Centralnej zauważa się, że ścierają się w tej przestrzeni kulturowej wartości światów – rosyjskiego, centralnej Eurazji oraz islamu, a w tym szczególnie nośność mają elementy: islamu, turkizmu, struktur rodowych i plemiennych oraz „tradycji radzieckiej”. Przenikają się tam elementy różnych kultur i mentalności. W prezentacji tych elementów zwraca się uwagę na relacje ujawniające się w rzeczywistości: nomadyzm (koczowniczy tryb życia) a osiedłość życia kulturowego. Przypomina się, że do końca lat 20. XX w. koczowniczy tryb życia dominował u Kazachów, Kirgizów, Turkmenów i Karakałpaków.

Wskazując na istotę tożsamości narodowej zauważa się, że instytucja naród została wytworzona tam ogólnie, administracyjnie (s. 28). W analizie poznawczej dużo uwagi poświęca się procesom budowy nowego ładu ustrojowego, a w tym generowaniu nowego „modelu” człowieka po przemianach rewolucyjnych 1917 r. w Rosji.

Pogłębienie kwestii etnicznych zawarto w artykule drugim; wyodrębniono w nim kwestie: 1. Czynniki implikujące zmiany struktury etnicznej; 2. Przemieszczenia ludności; 3. Zmiany struktury etnicznej po 1991 r.; 4. Struktura etniczno-społeczna populacji. Wskazuje się tu, że w latach 90. XX w. ujawniły się w Azji Centralnej zależności między sytuacją polityczną i społeczno-gospodarczą a migracją. Zarysowały się podziały między ludnością a rodowodem lokalnym (narodowości tytułarne) a napływową (ludność nietytułarna). W procesie przemian ujawniły się zjawiska demograficzne, zmieniające dotychczasowe postawy i zachowania, m.in. reasymilacja – odradzanie się tożsamości narodowej, narodowości i grup etnicznych zaliczanych do innych narodowości, m.in. Białorusinów, Polaków, Ukraińców zaliczanych do Rosjan. Nastąpił tam masowy odpływ ludności pochodzenia europejskiego oraz migracje wewnętrzne: auł-miasto, miasto obwodowe – stolice. W wykładzie dostarcza się bogatych materiałów statystycznych oraz analitycznego jego objaśniania. Charakterystyczne zjawisko stanowiła repatriacja narodowości Azji Centralnej z różnych krajów świata do przestrzeni swych przodków.

W strategii rozwoju państw Azji Centralnej dużo uwagi poświęca się generowaniu społeczeństwa obywatelskiego. Analitycznie przedstawiono proces ten posługując się aspektem prawnokonstytucyjnym Kazachstanu. Przywołuje się wyzwanie prezydenta tego państwa, który w 2005 r. oświadczył, że „*Najważniejszy jest dalszy rozwój gwarancji praw i wolności obywateli Kazachstanu, wolności słowa, zrzeszania się i wyrażania woli politycznej*” (s. 75). Zadanie to, wyrażające się w upodmiotowieniu obywateli, i ich oddolnej aktywności instytucjonalnej, jest obecnie sferą „pragnieniową”, aczkolwiek tworzone są różne organizacje pozarządowe. Przewidując ich dalszy rozwój wskazuje się, że należy ona „do współpracy biznesu z organizacjami pozarządowymi i władzą” (s. 86).

Prezentując rzeczywistość polityczną Kirgistanu wskazuje się na powiązania międzynarodowe państwa, a w tym ze Stanami Zjednoczonymi, Chinami i światem muzułmańskim oraz zjawiska lokalne: podziały etnopolityczne, klanowość, kryzys gospodarczy. W analizie poznawczej wyodrębniło zagadnienia: 1. Rewolucja „kirgiska” – narodowa, klanowa czy z eksportu; 2. Przyczyny konfliktu i eskalacja wydarzeń. W wykładzie dostarcza się bogatej warstwy wiedzy faktograficznej. W refleksji uogólniającej zauważa się, że jest paradoksem, że rewolucja ta wybuchła w najbardziej demokratycznemu prezydentowi w regionie. Rewolucjoniści na początku mieli kłopoty z symboliką (kolor białoróżowy, migdałów, cytryny, ostatecznie zostały tulipany). Później okazało się, że w regionie o tradycjach despotycznych rezygnuje z użycia siły wobec demonstrantów. Rewolucja (powstanie) określane jest mianem „narodowej” a na jej czele stoją jeszcze nie tak dawno znaczący przedstawiciele reżimu, wspódpowiedzialni za stan państwa (s. 97).

Podkreśla się, analizując dokonujące się przemiany w Kirgistanie, że na arenę polityczną wkraczają generacje wychowane już we własnych, niepodległych krajach. Mają one własne aspiracje i oczekiwania, są też otwarte na nowe wartości.

Podobne konfliktowe zjawiska ujawniły się w Andżanii, w przestrzeni obwodowej Uzbekistanu. W prezentowanym referacie wyodrębniło zagadnienia: 1. Geneza i przebieg wydarzeń andżańskich; 2. Oficjalna rządowa wersja zdarzeń w Andżanii; 3. Polityczne i ekonomiczne przesłanki wydarzeń andżańskich; 4. Wydarzenia an-

dżańskie jako przejaw walki klanowej; 5. Świat wobec Andżanu; 6. Konsekwencje wydarzeń andżańskich. W prezentacji zagadnienia dostarcza się bogatej warstwy wiedzy faktograficznej; objaśnia się ją z punktu widzenia procesów transformacyjnych zachodzących w Azji Centralnej oraz relacji międzynarodowych, oddziałujących na kierunki dokonujących się przemian.

Prezentując Turkmenistan przedstawiono zagadnienia: 1. Istota i egzemplifikacja państwa totalitarnego; 2. Formy systemu władzy w niepodległym Turkmenistanie; 3. Formalne uprawnienia prezydenta; 4. Kult jednostki; 5. Ideologia modernizacji i retradycjonalizacji; 6. Monopartyjność; 7. Represyjność i reglamentowany charakter praw człowieka. Uwagę poznawczą skoncentrowano tu na specyfice rządów prezydenta Saparmurata Nijazowa, którego kult ogłoszono w kwietniu 1992 r. jako oficjalną ideologię państwową. Tytułowano go odąd Turkenbaszym. Nazywano go też oficjalnie: Serdarem, Ojcem, Wodzem i Przewodnikiem wszystkich Turkmenów, Prorokiem i Wyzwolicielem zesłanym przez niebiosa (s. 130). Jego urodziny (19 lutego) ogłaszano świętem narodowym. Imieniem Turkenbaszy nazywano miasta, ulice, place. Jego pomniki, plakaty z jego podobizną zdobiły miasta. W centralnym miejscu stolicy państwa Aszchabadzie usytuowano 75 m Arkę Neutralności Turkmenistanu zwieńczoną 12 m złotą jego figurą, która obracała się wraz z ruchem słońca. Związek pisarzy zgłosił jego kandydaturę do Nagrody Nobla. W wykładzie dostarcza się różnych przykładów, współtworzących kult jego osoby.

W prezentacji mechanizmów władzy politycznej, zwracają uwagę studia dotyczące układów klanowych. W pierwszym z artykułów podniesiono zagadnienia: 1. Patologia elit politycznych – uboczny efekt transformacji; 2. Podziały polityczne i socjopolityczne; 3. Trybalizm jako rdzeń układów narodowoplemiennych; 4. Renesans trybalizmu jako modelu uprawnienia polityki; 5. Potrzeba „polityki emancypacji”. Wskazuje się tu, że w życiu narodów i państw Azji Centralnej wyjątkową rolę pełni trybalizm; jest on swoistym kodem psychokulturowym, programującym i reglamentującym zachowanie członków wspólnot rodowo-plemiennych. Zobowiązuje on do przestrzegania tradycji i obrzędowości, szacunku dla przodków i wodzów oraz starszyny wspólnotowej. Preferuje adaptację nad kreacją oraz my-

ślenie kolektywistyczne nad indywidualizmem. W trybalizmie solidarność rodowo-plemienna lub etniczno-regionalna jest wartością samą w sobie. Trybalizm preferuje prawo zwyczajowe (adat) i religijne (szariat) nad stanowione (s. 153). Trybalizm stanowił w okresie radzieckim swoistą „szarą strefę polityki”. Sytuacja ta zmieniła się po rozpadzie Związku Radzieckiego, proklamowaniu niepodległości przez pięć państw Azji Centralnej i rozpoczęciu w nich transformacji ustrojowej.

Charakteryzując zagadnienia: klientelizmu i trybalizmu jako komponenty kultury politycznej wyodrębniono zagadnienia: 1. Klientelizm i trybalizm w okresie pierwszej niepodległości (1. Stany społeczne, 2. Podział rodowo-plemienny, 3. System patronalno-klientalny); 2. Elementy klientelizmu i trybalizmu w okresie podporządkowania rosyjskiego; 3. Klientelizm nomenklatury i restytucja trybalizmu w okresie radzieckim; 4. Trybalizm i klientelizm we współczesnym niepodległym Kazachstanie (1. Cechy polityki kadrowej, 2. Prezydent wobec klientelizmu i trybalizmu, 3. Powiązania nieformalne w polityce i gospodarce). W wykładzie dostarcza się bogatej warstwy wiedzy faktograficznej oraz eksplanacyjnej, dotyczącej postaw, zachowań, działań politycznych określanych mianem trybalizmu i klientelizmu.

Charakteryzując więzi trybale i quasitrybale w kontekście systemu władzy w Kirgistanie, podkreśla się, że spośród państw Azji Centralnej w tym państwie w największym stopniu dostrzegalny jest dla obserwatora wpływ trybalizmu na władzę, oraz o nim mówi się otwarcie, aczkolwiek na prowadzenie badań z tego zakresu nałożone jest swoiste tabu (s. 197). W prezentacji zagadnienia wyodrębniono kwestie: 1. Więzi Trybale i quasitrybale jako podstawa funkcjonowania społeczeństwa i państwa; 2. Czynniki etnoregionalne a system władzy; 3. Podziały rodowe, plemienne i regionalne a elita władzy; 4. Korupcja, klanowość i przestępczość zorganizowana a władza. W wykładzie dostarcza się bogatej wiedzy faktograficznej charakteryzując więzi trybale oraz zjawiska związane z nimi w sferze sprawowania władzy; w refleksji uogólniającej zauważa się w rzeczywistości Kirgistanu bliskość polityki i przestępczości (s. 226).

Prezentując wpływ trybalizmu i klanowości na władzę w Tadżykistanie wyodrębniono kwestie:

1. Współczesne wspólnoty etnoterytorialne; 2. Polityzacja grup etnoterytorialnych (klanowych); 3. Wojna domowa jako eskalacja konfliktu klanowego; 4. Kulabizacja i dangarianizacja władzy. Zauważa się charakteryzując tożsamość Tadżyków, że współczesna kultura i psychologia ich wspólnot osadzona jest na tradycjach preferujących model silnego przywódcy i bezwzględniego posłuszeństwa pozostałych (s. 231). Dla Tadżyków ważne są w równej mierze cechy: świadomość pokrewieństwa i bliskiego sąsiedztwa terytorialnego.

Zauważa się, że transformacja ustrojowa w Tadżykistanie była determinowana procesami zachodzącymi w całym ZSRR.

Ukazując trybalizm jako fenomen kultury politycznej na przykładzie Turkmenistanu postawiono tezę, że trybalizm jako fenomen kulturowo-psychologiczny jest dominującym regulatorem życia politycznego oraz podstawowym mechanizmem wyłaniania, funkcjonowania i legitymizacji elit władzy w państwach Azji Centralnej (s. 256). Zauważa się w wykładzie, że trybalizm jest swoistą „teologią kulturową”, w której kumulują się tradycje, wiara, związki pokrewieństwa.

Jest też kodem psychokulturowym, programującym i reglamentującym zachowania członków wspólnot rodowo-plemiennych. Wymusza on postrzeganie tradycji, prawa zwyczajowego i obywatelskiego, zobowiązuje do szacunku wobec przodków i wodzów oraz starszyny wspólnotowej. Zauważa się, że ramy tradycyjnego modelu kultury politycznej, nazywanego modelem trybalistycznym, określiły u Turkmenów nade wszystko kanały cywilizacji stepowej: przyrodnicze warunki życia, stosunki rodowo-patriarchalne, surowy i koczowniczy tryb życia, migracje, ważne plemienne i wojny oraz kolonizacja i sowietyzacja (s. 263). W wykładzie dostarcza się bogatej faktografii, obrazującej specyfikę kultury politycznej w Turkmenistanie; w objaśnianiu zjawisk i procesów zachowań politycznych stosuje się odniesienia porównawcze do rzeczywistości kulturowej polskiej i europejskiej.

W prezentacji kultury politycznej w Uzbekistanie wskazuje się, że podstawą tradycji w tym kraju jest wspólnota sąsiedzka. W stosunkach społecznych charakterystyczne są więzi „patron – klient”. Funkcjonowanie w polityce, a nawet w small-biznesie, wymaga wejścia w reakcje patronalno-klientalne. W życiu politycznym ważnym

czynnikami jest usytuowanie regionalne, m.in. samarkandzkie, taszkenckie, fergańskie, bucharskie. Zauważa się, że system patronalno-kliencki jest rzeczywistością generującą patologie życia kulturowo-cywilizacyjnego, a w tym korpucję, przestępczość zorganizowaną.

W refleksji uogólniającej, po odczytaniu wiedzy zawartej w książce o transformacji i władzy w postradzieckiej Azji Centralnej można z przekonaniem stwierdzić, że jest to oryginalne studium poznawcze. Dostarcza się w nim bogate faktygrafii o tym regionie, o specyfice jego życia kulturowego, o współczesnej instytucjonalizacji, wartościach życia społeczno-politycznego. Jest studium w istotnej mierze wzbogacające wiedzę politologiczną; zasługuje na uwagę szerokiego kręgu czytelników.

Andrzej Chodubski

Jakub Zajączkowski, *Indie w stosunkach międzynarodowych*, Warszawa 2008, ss. 303.

W kształtującym się współcześnie ładzie międzynarodowym szczególnie miejsce zajmują Indie. Zajmują one drugie miejsce w świecie pod względem liczby ludności (ok. 1100 mln), siódme pod względem powierzchni (3,28 mln km²). Rozpoczęte pod koniec XX w. reformy gospodarcze, modernizacja armii, próby nuklearne pozwalają określić państwo to mianem wschodzącego mocarstwa. Mocarstwo to stało się przedmiotem analizy poznawczej w prezentowanym studium. Główny jego cel zawiera się w przedstawieniu roli i pozycji Indii w stosunkach międzynarodowych po zakończeniu zimnej wojny oraz ukazanie kształtujących się czynników, a także w zaprezentowaniu indyjskiej polityki zagranicznej i bezpieczeństwa (s. 9).

Istotę problemu poznawczego zaprezentowano w pięciu rozdziałach zatytułowanych kolejno: 1. Założenia teoretyczne i metodologiczne; 2. Znaczenie tożsamości kulturowo-cywilizacyjnej i historycznej w kształtowaniu indyjskiej wizji porządku międzynarodowego; 3. Mocarstwowość Indii a percepcja porządku międzynarodowego; 4. Problematyka bezpieczeństwa w indyjskiej wizji porządku międzynarodowego; 5. Regionalny i globalny wymiar indyjskiej wizji. Wykład poprzedza „Wstęp”, w którym wskazuje się na

aktualność problemu poznawczego, cel badań, wektory nowych ustaleń poznawczych, ukazujących Indie w rzeczywistości międzynarodowej, stan badań oraz źródła służące rozpoznawaniu problemu. Zauważa się, że specyfika indyjskiej wizji rozwoju wynika z uwarunkowań kulturowo-cywilizacyjnych. Kraj ten jest wyjątkowym przykładem starożytnej cywilizacji, której wiele istotnych elementów trwa nadal. Ujawnia się zatem ciągłość między współczesną państwowością a tradycją. Jednocześnie Indie to przykład państwa zróżnicowanego pod względem etnicznym i społecznym. Jest to państwo bazujące na takich fundamentach, jak: świeckość, federalizm, demokracja.

Wskazuje się, że indyjska wizja porządku międzynarodowego charakteryzuje się licznymi sprzecznościami. Z jednej strony podkreśla się konieczność równości i demokratyzacji życia międzynarodowego. Z drugiej – odwołując się do historii i mitologii podnosi się potrzebę utrzymania system hierarchicznego, którego podstawą ma być sześć mocarstw. Przeciwstawiają się hegemonii USA w stosunkach międzynarodowych, jednobiegunowemu światu. Wskazują pewną nieufność wobec Zachodu, USA, a zarazem opowiadają się za zacieśnieniem stosunków z amerykańskim rządem.

W rozdziale pierwszym wyodrębniono trzy zagadnienia poznawcze: 1. Określenie przedmiotu badań – założenia analizy (1. Wizje porządku międzynarodowego – ujęcie teoretyczne, 2. Problem wyboru analizy, 3. Pojęcie porządku międzynarodowego i wizji w indyjskiej myśli politycznej); 2. Użyteczność klasycznych i alternatywnych podejść badawczych w analizie problematyki indyjskiej wizji porządku międzynarodowego; 3. Indyjska wizja porządku międzynarodowego – stan i ocena badań (1. Ewolucja głównych nurtów i założeń indyjskiej szkoły stosunków międzynarodowych, 2. Znaczenie indyjskiej szkoły stosunków międzynarodowych dla kształtowania wizji porządku międzynarodowego w Indiach).

Przypomina się, że dbałość o założenia metodologiczne jest jedną z najważniejszych reguł w poznaniu naukowym. Zapewnia ona bowiem adekwatność powiązań między teoretycznym dyskursem a międzynarodową rzeczywistością (s. 15).

Wskazując warstwę pojęciową stosunków międzynarodowych wyraża się przekonanie, że ujawn-